

Folkhälsoarbete i Skövde kommun

Håkan Elwér

Artikelförfattaren Håkan Elwér är folkhälsosekreterare i Skövde, som är en stad med 50.000 invånare. Elwér är anställd vid kommunens ledningskontor och samordnar det folkhälsoarbete, som utförs vid kommunens olika förvaltningar i nära samarbete med den lokala hälso- och sjukvården. Han har tidigare arbetat med kommunalt planeringsarbete bl a inom Kommunförbundet i Malmöhus län.

Artikeln beskriver hur ett politiskt enigt beslut har lett till att kommunen tagit initiativ till ett tvärsektoriellt folkhälsoråd. Inom kommunledningen finns nu en särskild folkhälsobudget. Kommunen har under folkhälsorådets ledning och samordning kommit långt med konkret folkhälsoarbete särskilt inom allergi-, skade- och tobaksprevention.

Våren 1994 beslöt kommunfullmäktige i Skövde uppdraga åt kommunstyrelsen att inrätta ett lokalt folkhälsoråd med ledamöter utsedda av Skövde kommun, lokala hälso- och sjukvårdsnämnden och Skaraborgsinstitutet. Kommunen anslöt sig också till ett nätverk bestående av 21 städer: Folkhälsoarbete i medelstora städer i Sverige.

Den 1 september 1994 fick undertecknad ansvaret för folkhälsofrågorna i kommunen och den första arbetsuppgiften blev att utarbeta ett förslag till organisation till hur folkhälsoarbetet skall bedrivas. 1994-11-28 antog kommunstyrelsen i Skövde en organisation för folkhälsofrågor (*figur 1*)

Som framgår av organisationsmodellen så finns det en etablerad verksamhet beträffande det skadeförebyggande arbetet. Beträffande de andra verksamheterna kommer det lokala folkhälsorådet att ta ställning till hur vi skall arbeta.

Förtroendevalda finns initialt endast med i folkhälsorådet och inte i arbetsgrupperna eller kommittéerna.

Kommunstyrelsens vice ordförande är ordf i det lokala folkhälsorådet. Verksamheten kommer att bedrivas tvärsektoriellt i samarbete med landstinget, Skaraborgsinstitutet, Folkhälsoinstitutet, nätverksorganisationer och ideella organisationer m fl.

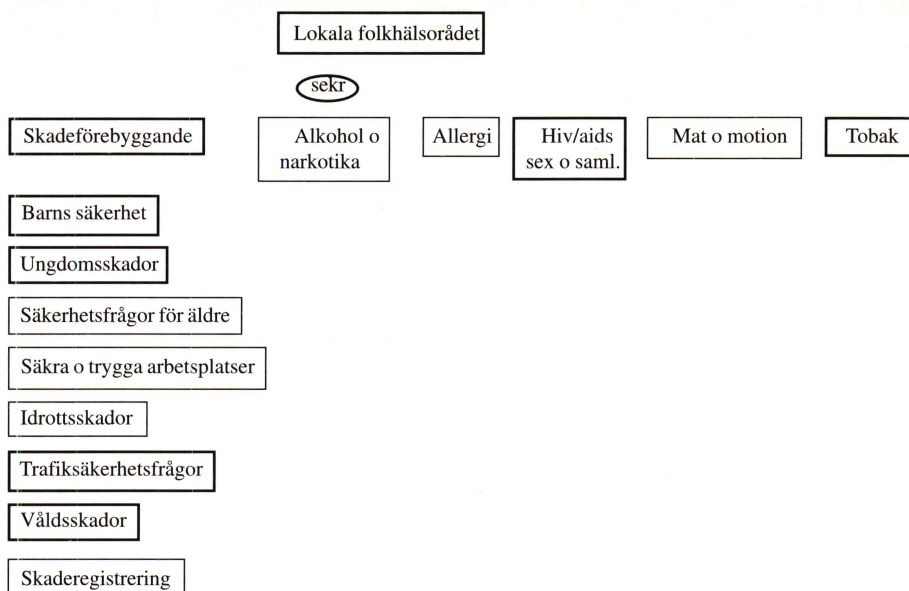
Inom det kommunala området har intresset för folkhälsoarbete ökat lavinartat under 1994. För närvarande är ca 55 kommuner, däribland Skövde, anslutna till ett centralt nätverk för folkhälsoarbete och därmed markerat att avsikten är att bedriva folkhälsoarbetet seriöst och långsiktigt.

Folkhälsorådets arbetsuppgifter är enligt antaget organisationsförslag:

- * Att leda och samordna utvecklingen av folkhälsofrågorna.
- * Prioritera förebyggande insatser.
- * Vara samarbetsorgan mellan Skövde kommun, landstingets primärvård, länssjukvården, Skaraborgsinstitutet, landstingets folkhälsoenhet, Folkhälsoinstitutet och frivilliga organisationer.
- * Vara remissinstans i folkhälsofrågor.
- * Arbeta för att Skövde kommun blir en av de ledande kommunerna i landet beträffande förebyggande av skador.
- * Arbeta för att Skövde kommun under 1996 blir utsedd till en "säker och trygg kommun" enligt WHO:s definition.

Det betonas i det av kommunstyrelsen antagna beslutet att folkhälsorådet inte skall ta över arbete som bedrivs inom andra förvaltningar utan att rådet skall tillsammans med förvaltningarna utveckla metoder som kan integreras i förvaltningarnas ordinarie verksamhet och på sikt uppnå en förbättrad folkhälsa för alla invånare i Skövde kommun.

Ett folkhälsoråd skall ej ta över arbete som bedrivs inom andra förvaltningar utan skall tillsammans med dessa förvaltningar utveckla metoder som kan integreras i dessas ordinarie verksamhet

Figur 1. Organisationsmodell.

Safe Community Programmet

Kommunen har beslutat att arbeta för att bli utsedd "säker och trygg kommun" enligt WHO:s definition. För närvarande finns endast 4 kommuner i Sverige som har erhållit denna utmärkelse. Ambitionsnivån är hög och arbetet bedrivs intensivt för att uppnå målet redan hösten 1996.

Kriterier för att kunna uppnå statusen "säker och trygg kommun" är bl.a:

- * Alla nivåer i kommunen skall engageras för att lösa olycksfallsproblemen.
- * Kommunen skall samarbeta med hälso- och sjukvården när det gäller registrering och förebyggande arbete.
- * Det skall finnas ett skadeförebyggande program för alla åldrar, miljöer och situationer.
- * Programmet skall betona omsorg om högriskgrupper och högriskmiljöer.
- * Kommunen skall kunna dokumentera skadornas frekvens och orsaksmönster.
- * I utvärderingen skall indikatorer finnas som visar på effekterna av programmet och ger information om hur förändringen fortskrider.

Arbetet bedrivs skyndsamt och följande aktiviteter kan nämnas:

I samarbete med Kärnslukhuset i Skövde, lokala hälso- och sjukvården och Skaraborgsinstitutet har en skadestatistik utarbetats. Denna omfattar 1575 inträff-

ade skador i Skövde under perioden 1 april 94 - 31 dec 94. Denna statistik analyseras nu och användes i planeringsarbetet.

Det skadeförebyggande arbetet i kommunen började ursprungligen med att allmänheten uppmanades att anmäla olycksfall till kommunen. Under perioden 1 sept 1993 - 31 dec 1995 har drygt 700 olycksfall blivit anmälda till Kommunverkstaden som sköter dessa registreringar. Dessa anmälningar kan gälla allt från brunnslöck som inte ligger på plats till parkeringsplatser som är olämpligt utformade. Ca 65 % av de anmälda olycksfallen har blivit åtgärdade inom ett år. Detta material läggs in i en databas.

8 arbetsgrupper (med totalt 130 personer, inkl trafiksäkerhetsorganisationer) har utarbetat ett förebyggande program omfattande alla åldrar, miljöer och situationer.

Det är intressant att konstatera att av 700 anmälda olycksfall är närmare 550 inom sektorn transportområde, dvs vägar, gator och utfarter. Jämför vi detta med de faktiskt inträffade skadorna så har endast 20 % av skadorna inträffat vid transportområden.

Kommunen har politiskt beslut om att under 1996 kunna uppfylla villkoren för att utnännas enligt WHO-kriterierna till en Säker och Trygg Kommun

Av 1575 inträffade skador under 1/4-31/12 1994 är fördelningen:

- * 30 % i bostaden
- * 25 % vid institutioner, skolor, dagis etc
- * 20 % i samband med idrottsutövning
- * 20 % vid transportområden
- * 5 % övriga områden

Allergianpassad kommun

Mer än var tredje svensk och fyra av tio skolbarn är idag drabbade av allergi och annan överkänslighet. Antalet allergiker har fördubblats det senaste decenniet. Allergierna är till stor del miljörelaterade, dvs skapade av människan. Det går därför att förebygga, men för detta krävs mobilisering av alla goda krafter.

Skövde har därför arbetat aktivt med projektet *Allergiåret 1995*. Folkhälsoinstitutet, Astma- och allergiförbundet Apoteksbolaget, Livsmedelsverket och Svenska Läkarsällskapet har 1995 samverkat för att dels förebygga allergi och annan överkänslighet och dels underlätta för dem som redan är allergiska. Under allergiåret har en rad insatser gjorts från centralt håll för att öka kunskapsnivån, påverka attityder och betenden och skapa ökade resurser för forskning och förebyggande åtgärder.

I Skövde är just nu är ett 10-tal uppdrag, avseende dels inventering av tidigare utförda allergibefrämjande åtgärder och dels förslag till insatser för att förbättra situationen för de allergidrabbade, fördelade på ett antal personer i organisationen.

Planerade nya ämnesområden

Folkhälsorådets ambitioner är att utarbeta program för följande områden:

- * Alkohol och narkotika
- * HIV/aids, sex och samlevnad
- * Mat och motion
- * Tobak
- * Förebyggande av sjukdomar i rörelseorganen
- * EU och folkhälsoarbetet

Trender inom folkhälsoarbetet

Följande trender kan noteras och kommer givetvis att påverka inriktningen av arbetet:

- * Våldstendenserna ökar och vi kan också konstatera en ökning av tobaks-rökning, alkoholmissbruk och drogmissbruk bland den yngre delen av befolkningen.
- * De så kallade samsjukdomarna ökar. D.v.s ohälsotillstånd orsakade av samhällsutvecklingen, samlevnad, eller andra relationsproblem.

Vad kan kommunen göra?

Vad kan då en kommun göra för minska ohälsotillståndet för kommunens invånare? Först och främst tror vi på att ett tvärsektoriellt arbetssätt, d.v.s samarbete med landsting, statliga organisationer och institutioner och frivilliga organisationer, är det bästa sättet att utveckla metoder för en hållbar utveckling för att minska ohälsotillståndet. Informationsinsatser, konkreta åtgärder och väl planerade handlingsprogram är givna ingredienser i detta arbete. Dessutom har kommunledningen i Skövde den uppfattningen att folkhälsofrågor är angelägna humanitära frågor som dessutom är samhällsekonomiskt lönsamma.

- Varför har du nikotinplåster, du som inte röker?

- Jag försöker sluta med passiv rökning?